

Masten

*78°55'18"N, 11°56'46"E
- i Ny Ålesund*

Den norske polarforsker Roald Amundsen (1872–1928) er mest kendt for at være den første til at nå Sydpolen i 1911. Men han havde også flere senere forsøg på at nå Nordpolen – og et af dem var i 1923.

Han planlagde at bruge fly til at nå Nordpolen fra Alaska. Ekspeditionen blev forberedt i guldgraverbyen Nome i Alaska og starten skulle ske fra Point Barrow, Alaskas nordligste kyst. Turen i 1923 blev aldrig fuldført fordi begge ekspeditionsflyvemaskiner havarede før turstarten, så Amundsen måtte rejse hjem med uforrettet sag. To år senere, i 1925 var han klar igen ...

Amundsen var i USA blevet op-søgt af den amerikanske rigmand og eventyrer Lincoln Ellsworth, som i 1925 tilbød at finansiere to vandflyvere konstrueret af den tyske Dornier fabrik, der lå i Pisa i Italien. Flyene blev sejlet til Kings Bay / Ny Ålesund, hvor de blev samlet. Prøveflyvninger blev lavet på isen, der ikke var smeltet endnu efter vinteren. Flyene blev lastet noget for tunge; men afsted kom de. Men det gik ikke godt ...

Roald Amundsens tredje forsøg i 1926 foregik som en rejse med luftskib. Ekspeditionen regnes som den første tur, der med vished passerede hen over Nordpolen.

Roald Amundsen planlagde i 1923 at bruge fly fra Alaska til Svalbard via Nordpolen: den lille Curtiss Oriole to-dækker "Kristine" ↑ og en større Junkers "Elizabeth" ↓. Ekspeditionen blev forberedt i guldgraverbyen Nome i Alaska og starten skulle ske fra Point Barrow, Alaskas nordligste kyst. Ekspeditionen i 1923 blev dog aldrig gennemført fordi den store maskine brækkede landingsstellet under en træningsflyvning og den lille var totalhavareret på sin tredje rekognosceringsflyvning.

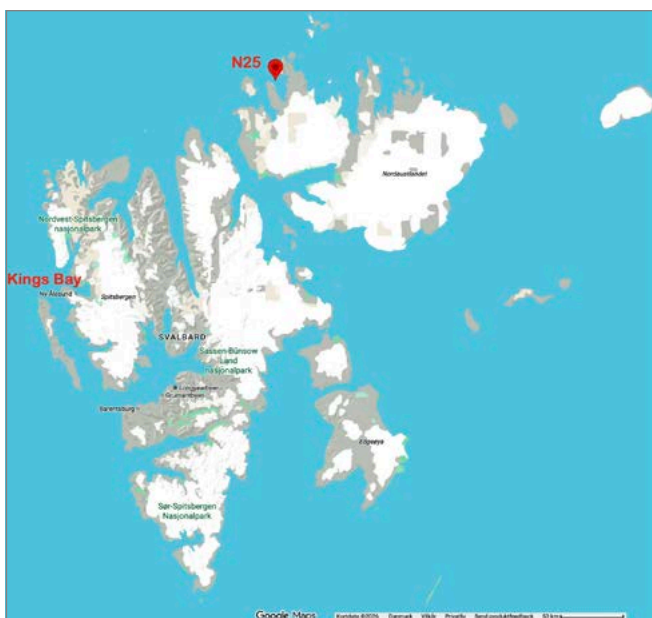

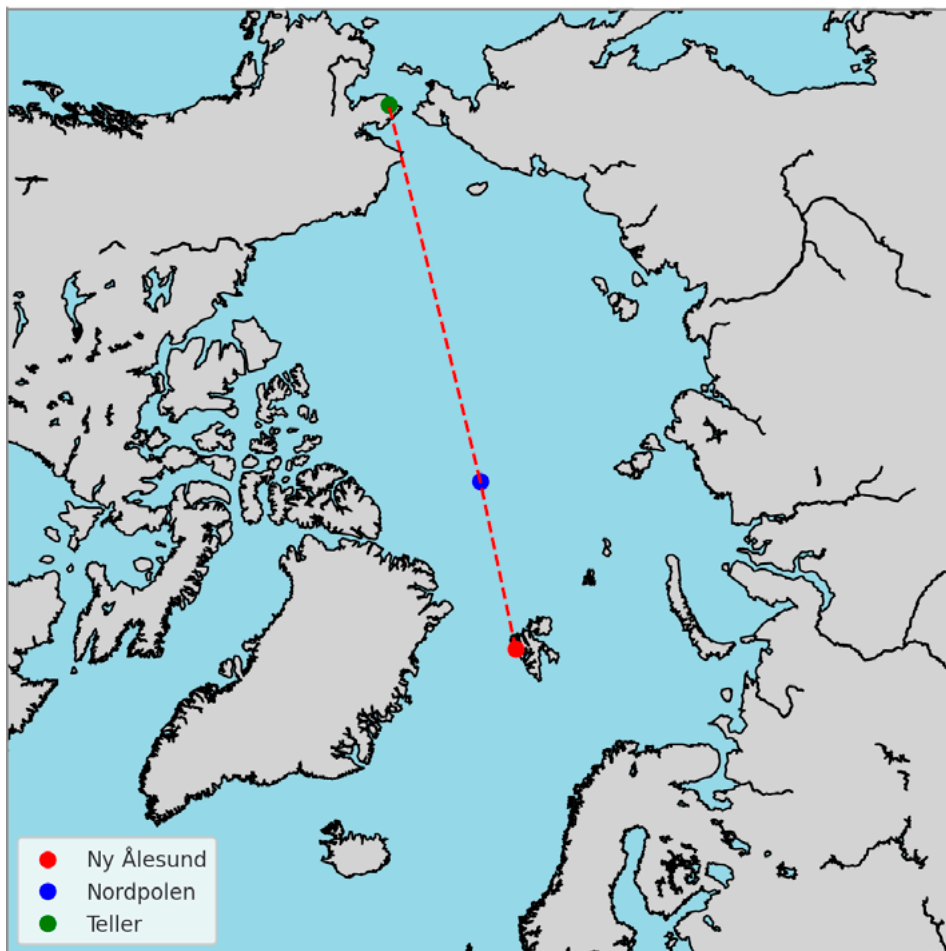

Roald Amundsens andet forsøg bestod i at flyve til Nordpolen sammen med fem andre i to helt ens Dornier Wal vandflyvemaskiner, N24 og N25. Den 21. maj 1925 lettede de fra Kings Bay / Ny-Ålesund på Svalbard og fløj sammen til $87^{\circ}43' N$, hvor de - efter omkring otte timer i luften - konstaterede, at benzinmængden ikke ville slå til. Derfor landede de i åbne sprækker i drivisen. N24 viste sig at være beskadiget og kunne ikke flyve videre.

De seks mænd kæmpede i tre en halv uge for at skabe en startbane på isen. Den 15. juni lykkedes det at få N25 op i luften.

Alle seks ekspeditionsdeltagere var med tilbage til Brennevinsbukta i Nordaustlandet, Svalbards store østlige ø. Her blev de ved et tilfælde set fra et fiskefartøj, som kom dem til undsætning.

Luftskibet NORGE blev bygget i 1923 af den italienske luftskibsbygger, ingeniøren Umberto Nobile.

I 1926 gik Roald Amundsen med Umberto Nobile og den amerikanske rigmand og eventyrer Lincoln Ellsworth sammen om at gennemføre en flyvning over Arktis.

Luftskibet lettede fra Ny Ålesund på Svalbard den 11. maj 1926. Den 12. maj passerede Norge over Nordpolen ifølge besætningens observationer. Ruten gik videre til Teller i Alaska, hvor skibet landede den 14. maj efter ca. 70 timers flyvning. Luftskibet havarerede under landingen, men ingen kom alvorligt til skade.

Luftskibet Norge blev aldrig brugt igen efter turen; det blev demonteret og pakket i kister før mandskabet begyndte hjemrejsen.

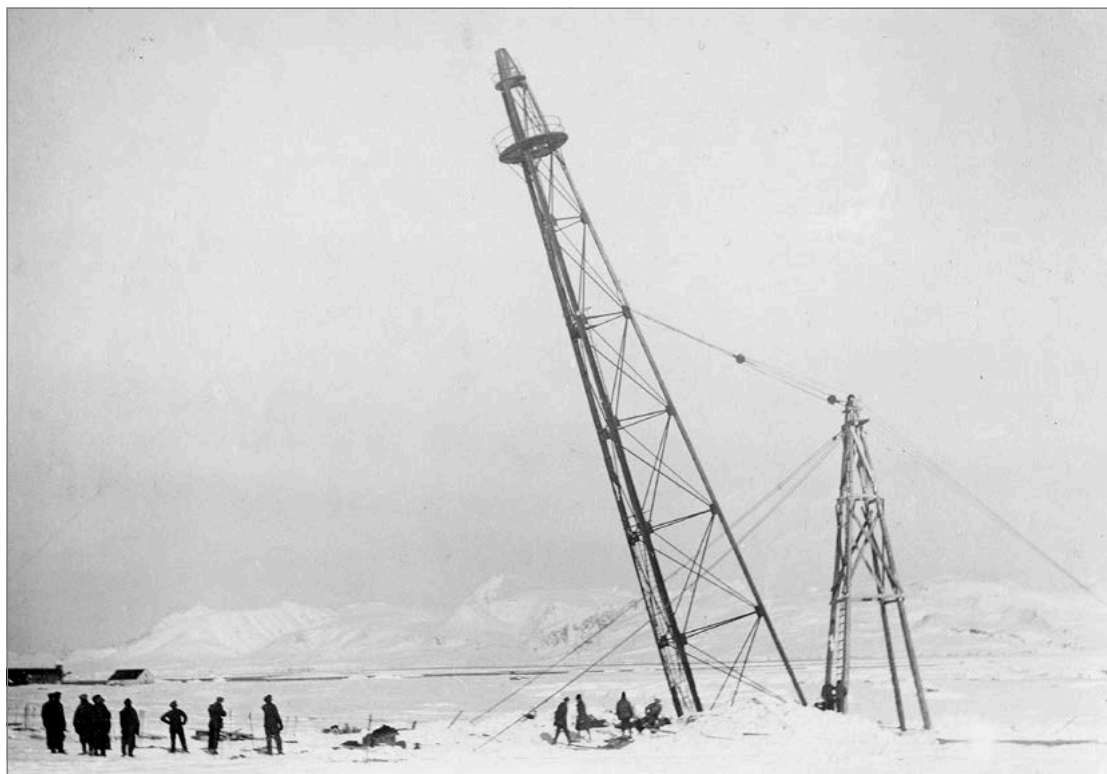

Luftskibet var fyldt med brint. Det var bygget i 1923 og havde en længde på 106 m og en højde på 26 m. Det havde en stiv køl-konstruktion, men en blød ballonform, hvilket gav det mere fleksibilitet end de store tyske zepelinere. Rumfanget var omkring 19.000 kubikmeter. Det havde tre Maybach propelmotorer med en samlet effekt på omkring 575 kW (780 hk) og en maksimal hastighed på 115 km/t. Den mest økonomiske hastighed var 80 km/t.

Inde i ballonhylsteret var en pose med brint. Den var opdelt i sektioner af hensyn til sikkerheden. Der var også en ballonette i hver ende. De kunne blæses op med atmosfærisk luft, der kunne lukkes ud igen alt efter brinttrykket. De blev også brugt til styring samt til at sikre stabilitet og opdrift. En tank fornedet indeholdt vand som ballast.

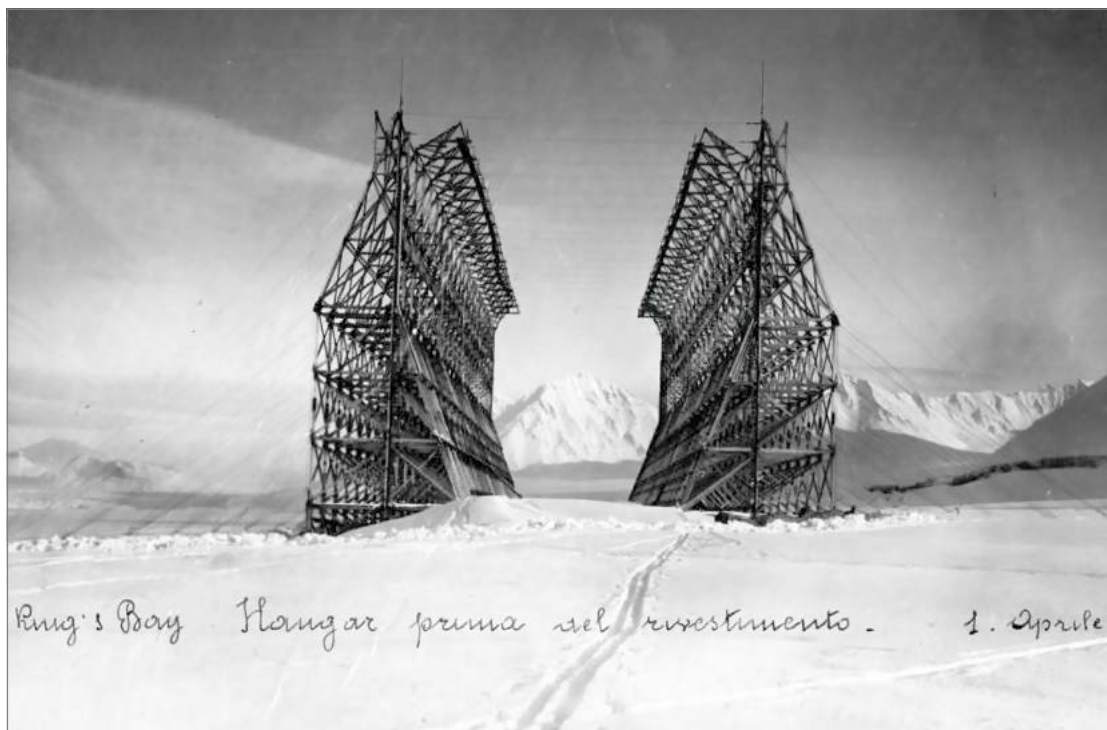
Luftskibet forlod Rom den 10. april 1926 med konstruktøren Umberto Nobile som pilot og med italienske mekanikere foruden nogle norske deltagere.

Landingen på Ekebergsletta[†] i Oslo fandt sted onsdag den 14. april 1926 klokken to om eftermiddagen, hvor luftskibet var blevet fortøjet til en mast helt mage til dem, der var blevet sat op i Vadsø i Nordnorge og Ny Ålesund. Fortøjningsmasten på Ekeberg er forlængst borte.

Fortøjningsmasten i Kings Bay blev rejst op fra 26. marts 1926 og en måned frem - den er 35 meter høj.

King's Bay - Hangar prima del rivestimento - 1. Aprile / Hangaren før beklædning 1. april.

Luftskibet NORGE på vej til fortøjning i Kings Bay, der senere fik navnet Ny Ålesund.

Luftskibet NORGE på vej ind i hangaren, som stort set ikke blev brugt!

Roald Amundsen (1872–1928)
norsk polarforsker - initiativtager

Umberto Nobile (1885–1978)
italiensk ingeniør - ballonbygger

Lincoln Ellsworth (1880–1951)
amerikansk eventyrer - pengemand

Mindeplade af bronze sat fast på den rustne fortojningsmast i Ny Ålesund. Opsat af det Italienske luftforsvar.

Navigationen byggede bla. på:

- At turen skulle foregå ad en storcirkel-rute fra Ny Ålesund via Nordpolen mod Alaska.
- Måling af solhøjden med sekstant + præcis tid til beregning af aktuel bredde.
- Radiosignaler fra Kongsfjorden (Ny Ålesund) som retningsreference.
- Gyrokompas til måling af aktuel kurs da magnetisk kompas var ubrugelig pga. den magnetiske nordpols nærhed.
- Observationer af isen til beregning af vindpåvirkning og hastighed.
- Bestik-regning, der er en navigationsmetode, hvor man beregner sin position ud fra kendt startpunkt, kurs, fart og tid.

... kombineret, fordi ingen enkelt metode fungerer alene i polområdet.

Tidslinie:

- 10. marts 1923 må Roald Amundsens første nordpolsekspedition opgives idet hans flymaskine knækker landingsstedet. Ruten skulle have gået fra Alaska via polpunktet til Svalbard.
- 21. maj 1925: Amundsen har mødt Lincoln Ellsworth, som har penge og er villig til at finansiere et forsøg på at nå Nordpolen i to vandflyvere Dornier Wal nr. N24 hhv. N25. Forsøget lykkedes dog ikke, og N24 havarerede i isen ved 87° 44' nordlig bredde, ca. 250 km fra polpunktet. Efter tre uger på isen lykkedes det de seks deltagere den 15. juni 1925 at vende tilbage til Svalbard i N25-maskinen. Senere kom både flyveren og deltagerne til Oslo, hvor de blev hyldet, selvom de jo ikke nåede Nordpolen. N25 blev senere solgt og gennemførte en trans-atlantisk flyvning samt blev brugt i en tysk pilotskole.

- 1923–1925 – Luftskebet bygges i Italien af Umberto Nobile og testes på flere flyvninger. Det bliver købt og får navnet *NORGE N1*
- Vinter/forår 1926 - flyver luftskebet til Ny Ålesund fra Rom via RNAS Pulham nær Norwich i England, Ekeberg i Oslo, Leningrad og Vadsø i Nordnorge.
- 9. marts 1926 ankom fortøjningsmasten fra Italien. Dens fundament var blevet forberedt i tiden forud. Masten er 35 meter høj.
- 1. april 1926 er hangaren ved masten i Ny Ålesund klar til at blive beklædt med mørk sejdug.
- 7. maj 1926 fløj luftskebet fra Vadsø og landede i Ny Ålesund på Svalbard, hvor det blev klargjort til Nordpolsturen.
- 9. maj 1926 gjorde amerikanerne Richard E. Byrd og Floyd Bennett et forsøg på at flyve over polpunktet fra Ny Ålesund. Der foreligger ikke navigationsdata, som kan bekræfte ruten.
- 10. maj 1926 – Luftskebet Norge var klar i Ny Ålesund, besætningen var på 16 mand.
- 11. maj 1926, kl. 09:55 Start fra fortøjningsmasten i Ny Ålesund. Kurs mod Nordpolen.
- 12. maj 1926, ca. kl. 02:20 – Luftskebet Norge når Nordpolen. Besætningen kaster flag ned: et norsk, et italiensk og et amerikansk. De fortsætter uden at lande, da terrænet er for usikkert.
- 12.–13. maj 1926 – Flyvningen fortsætter hen over det arktiske hav. Vejret er barskt, og der dannes is på luftskebet.
- 14. maj 1926, ca. kl. 07:00 (lokal tid) nåede Norge frem til Teller i det østligste Alaska. Ved landingen havarerede det.
- 2. juni var luftskebet pakket ned og mandskabet begyndte hjemrejsen via guldgraverbyen Nome i Alaska og derfra til Seattle.

Senere:

Roald Amundsen og Lincoln Ellsworth vendte tilbage som helte i Norge og USA.

Umberto Nobile får hæder i Italien, og bygger i 1928 luftskebet ITALIA baseret på samme konstruktion som Norge, men lidt mindre. Planlagt til videnskabelig udforskning af Arktis; men ekspeditionen går galt og Italia nødlander i Barentshavet. Amundsen omkommer i en eftersøgning efter Nobile, der overlever.

Kilder:

- Den rekonstruerede tekstede stumfilm *Luftskebet "Norge"s flugt over polhavet. Roald Amundsen, Ellsworth og Nobiles flyve-ekspedition 1926* dokumenterer færden.
- Den rekonstruerede tekstede stumfilm *Med Roald Amundsens nordpols-ekspedisjon til første vinterkvarter (1923)* dokumenterer et forudgående mislykkede forsøg.
- Billedsamlinger i Nasjonalbiblioteket i Oslo vedrørende Svalbard.
- Roald Amundsens hjem / MIA - Museerne i Akershus, Oslo.
- Fram Museum i Oslo. Polarhistorie.
- Google søgninger, Wikipedia og ChatGPT fortalte om det - dog ikke altid helt i overensstemmelse med filmene.

I juli-august 2025 deltog vi i en familie-ekspedition rundt imellem Svalbards øer med det gode skib PLANCIUS, der her ses på et panoramabillede liggende ved kajen i Ny Ålesund. De andre dage var der landgang med hurtiggående gummibåde ...

Ny Ålesund bebyggelsen har verdens nordligste postkasse - post-stemplet har dato dagen efter, at vi var der.

Kings Bay kulminen i Ny-Ålesund blev lukket permanent i 1963 - jernbanetoget, som kørte kullet fra minen til havnen er nu opstillet nær ved havnekajen. Bygningerne bruges nu til international polarforskning.

*Fra "byen"
Ny Ålesund
mod øst-sydøst*

Gul stenbræk / Myrsildre

Dryas / Reinrose

Kæruld / Myrull

Purpur stenbræk / Rødsildre

Dryas / Reinrose

På Svalbard er der over 200 isbræer, som ender i havet og kælder med isbjerge. Mødet mellem fersk bræ og salt hav giver anledning til et rigt dyreliv. Her har der samlet sig en flok fiskende mallebukker (norsk krykkjer og engelsk kittiwakes).

Polarlomvier yngler i enorme kolonier på stejle klippesider. Ungerne kan ikke flyve når de forlader reden i juli/august, hvor de så hopper i havet. Faderen svømmer sammen med dem til vinterkvartér ved Grønland.

Den store hvalros-han dirigerede flokken, som var helt uanfægtet af, at en stribe turister var i nærheden.

Rensdyrene på Svalbard er vilde og de færdes overalt. Der er små med kortere ben end normalt. Om sommeren spiser de hele tiden og er ikke spor bange for turister. De er hvide i vintersæsonen. Polarræven er også vinterhvid; men den er menneskesky.

Isbjørn i pakisen 957 km fra Nordpolen - 81,38° N / 21,84° E - 29. 7. 2025

Om denne fortælling:

- Jeg har fundet frem til de historiske billeder og beskrivelser, og
- jeg har fotograferet masten, renerne, polarræven, skiltet og postkassen i Ny Ålesund den 27. juli 2025 samt isbjørnen i pakisen - 274 kilometer længere mod nord - to dage senere. Lomvier, mallebukker, hvalroser og blomster er fotograferet undervejs på vores Svalbard familie-ekspedition.
- Jeg har samlet og redigeret denne sammenstykkede fortælling - mest om luftskibet, hvis færd over Nordposen fandt sted for 100 år siden.
- Jeg anser de rekonstruerede film som værende de mest troværdige.

-- *Frits Lilbæk*

12.04.2026 - © copyright - Creative Commons: CC BY-NC-SA 4.0

ISBN 978-87-994893-7-4

www.tinycreek.dk